

DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2022.6.2>
УДК 657.6.012.16

Олена Василівна АРТЮХ-ПАСЮТА

к.е.н., доцент, Полтавський університет економіки і торгівлі
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4990-8565>
e-mail: ev10111988@gmail.com

Микола Олександрович ЛЮБИМОВ

к.е.н., доцент, Полтавський університет економіки і торгівлі
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7551-5939>
e-mail: liubymov@gmail.com

Світлана Петрівна ТОВСТА

старший викладач, Полтавський інститут економіки і права Відкритого міжнародного університету розвитку людини "Україна"
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2510-9259>
e-mail: kalyna-sv@ukr.net

МЕТОДИКА СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ДОСТОВІРНОСТІ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

У статті порушено проблемні питання методики судово-економічної експертизи достовірності фінансової звітності підприємства. Розкрито сутність судово-економічної експертизи достовірності фінансової звітності підприємства, навмисних і ненавмисних викривлень фінансової звітності підприємства. Розглянуто причини виникнення викривлень фінансової звітності підприємства і способи їх виявлення, етапи експертного дослідження, які включає методика судово-економічної експертизи достовірності фінансової звітності підприємства.

Ключові слова: достовірність, викривлення, помилка, маніпулювання, методика, судово-економічна експертиза, фальсифікація, фінансова звітність, шахрайство

ВСТУП

Сучасний стан економіки України характеризується зростанням правопорушень і злочинів економічного характеру, більшість з яких здійснюються шляхом викривлення фінансової звітності підприємства. У такій ситуації для повного задоволення потреб судово-слідчої практики виникає потреба у призначенні і проведенні судово-економічної експертизи достовірності фінансової звітності підприємства.

Аспекти організації та методології судово-економічної експертизи розкрито в працях вітчизняних науковців Л.В. Дікань, О.О. Ковальчука, Т.О. Кривцової, Т.О. Мулик, І.І. Пашинської та ін. Питання про достовірність фінансової звітності підприємства висвітлюються у роботах І.М. Вигівської, Г.І. Кіндрацької, З.Ю. Мельник, Н.П. Михайлишина, А.В. Рабошук, Т.М. Рибкіна. Проте проблеми, пов'язані з методикою судово-економічної експертизи достовірності фінансової звітності підприємства, залишаються недостатньо вивченими й потребують подальшого дослідження.

МЕТА статті полягає в дослідженні змісту судово-економічної експертизи достовірності фінансової звітності підприємства, причин виникнення викривлень фінансової звітності підприємства і способи їх виявлення, а також вдосконаленні методики судово-економічної експертизи достовірності фінансової звітності підприємства.

МЕТОДИ

У дослідженні використано наступні методи дослідження: аналіз та синтез, порівняння, пояснення, узагальнення, формулювання логічного висновку.

РЕЗУЛЬТАТИ

Розглядаючи особливості методики судово-еконо-

мічної експертизи достовірності фінансової звітності підприємства, необхідним є з'ясування сутності таких понять як «фінансова звітність», «достовірна фінансова звітність» та «судово-економічна експертиза достовірності фінансової звітності підприємства».

Фінансова звітність містить інформацію про фінансовий стан та результати діяльності підприємства [15], а її основне призначення – надання інформації про фінансовий стан, фінансові результати діяльності та грошові потоки суб'єкта господарювання, яка є корисною для широкого кола користувачів у прийнятті ними економічних рішень [11].

Відповідно до п. 3 розд. III «Якісні характеристики фінансової звітності та принципи її складання» НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [15], до якісних характеристик фінансової звітності належить її достовірність. У даному нормативно-правовому акті «достовірність» ототожнюється з поняттям «правдивість», тобто інформація, наведена у фінансовій звітності, є достовірною (правдивою), якщо вона не містить помилок та перекошень, які здатні вплинути на рішення користувачів звітності.

Аналогічний підхід реалізований у п. 15 МСБО 1 «Подання фінансової звітності», де зазначено, що достовірне подання вимагає правдивого подання впливу операцій, інших подій та умов відповідно до визначень та критеріїв визнання для активів, зобов'язань, доходу та витрат, наведених у Концептуальній основі фінансової звітності [11]. Водночас уточнено, що достовірне подання у фінансовій звітності може бути досягнуто за умови застосування міжнародних стандартів фінансової звітності із розкриттям додаткової інформації (за потреби) [11]. Отже, національні й міжнародні стандарти бухгалтерського обліку вважають фінансову звітність достовірною, якщо вона є правдивою,

тобто відображає реальний стан підприємства.

У Концептуальній основі фінансової звітності виділено дві основоположні якісні характеристики фінансової інформації: доречність та правдиве подання [6]. Досконало правдиве подання інформації у фінансових звітах забезпечують: повнота, нейтральність та відсутність помилок (рис. 1).

Недостовірні (неправдиві) інформація у фінансових звітах у частині повноти та нейтральності її опису чи допущення помилок призводить до викривлення (навмисних або ненавмисних) достовірності (правдивості) фінансової звітності.

Причини виникнення викривлень (навмисних або ненавмисних) достовірності (правдивості) фінансової звітності показано на рис. 2.

Зазначаємо, що викривлення у фінансовій звітності, можуть бути наслідком як помилок, так і недобросовісних дій, оскільки помилка відрізняється від останнього відсутністю умислу, що лежить в основі дії, що призвело до викривлення фінансової звітності.

Отже, достовірність (правдивість) фінансової звітності підприємства може бути встановлена, коли вона: сформована у точній відповідності до вимог законодавчих, нормативно-правових актів, що регулюють бухгалтерський облік і фінансову звітність; відображає реальний фінансовий стан та результати підприємства; не містить викривлень (навмисних (шахрайство) або ненавмисних (наявність помилок) у показниках об'єктів бухгалтерського обліку (активів, зобов'язань, власного капіталу, доходів та витрат, фінансового результату, грошових потоків), які здатні вплинути на рішення користувачів звітності.

Спираючись на результати досліджень науковців [3; 5; 7; 13–14; 16; 18–19] та власних досліджень [1], автори вважають, що судово-економічна експертиза достовірності фінансової звітності підприємства – це процесуальна дія, спрямована на встановлення обставин і фактів викривлення фінансової звітності підприємства, які у формі висновку судового експерта-економіста можуть стати доказом для встановлення істини у кримінальній, цивільній, адміністративній чи господарській справі.

Реалізація будь-якого експертного дослідження відбувається шляхом використання певної методики – сукупності методів, прийомів та способів пізнання, що застосовуються в конкретній послідовності. Якщо розглядати судово-економічну експертизу за досліджуваним напрямом, а саме – встановлення достовірності фінансової звітності підприємства, то слід зазначити, що вона буде мати свою специфіку.

Методика судово-економічної експертизи достовірності фінансової звітності підприємства включає наступні етапи:

1. *Підготовчий етап.* На даному етапі здійснюються такі процедури: підбір судового експерта-економіста для виконання експертного дослідження; визначення кола питань, що поставлено до нього правоохоронними та судовими органами; винесення постанови (ухвали) про призначення експертного дослідження; вивчення експертом-економістом змісту завдання судово-економічної експертизи достовірності фінансової звітності підприємства; визначення судовим експертом-економістом законодавчих, нормативно-правових актів

із досліджуваних питань.

Враховуючи об'єкт дослідження, авторами запропоновано орієнтовний перелік питань, на які судовий експерт-економіст повинен надати відповіді правоохоронним або судовим органам за результатами судово-економічної експертизи достовірності фінансової звітності підприємства:

Чи відповідає фінансова звітність підприємства вимогам загалом, які висуюються до неї, та чи не містить суперечливої інформації?

Чи відповідають показники фінансової звітності принципам облікової політики підприємства?

Чи достовірно відображається у фінансовій звітності підприємства інформація про активи, зобов'язання, власний капітал, доходи, витрати та фінансові результати підприємства?

Чи правильно оцінено та безпомилково підраховано у фінансовій звітності всі об'єкти бухгалтерського обліку підприємства?

Чи віднесено всі господарські операції, що проводилися незадовго до дати складання фінансової звітності підприємства або безпосередньо після неї, до того періоду, в якому їх проведено?

У здійсненні експертного дослідження судовий експерт-економіст має керуватися Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [17], Методичними рекомендаціями із заповнення фінансової звітності [9], Методичними рекомендаціями з перевірки порівнянності показників фінансової звітності підприємства [10], міжнародними та національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

2. *Організаційний етап.* Судовий експерт-економіст визначає факт існування всіх форм фінансової звітності підприємства (Баланс (звіт про фінансовий стан), Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід), Звіт про рух грошових коштів, Звіт про власний капітал, Примітки до річної фінансової звітності). У разі якщо перелічені форми фінансової звітності підприємства не надані судовому експерту-економісту для розгляду, складається клопотання та передається до суб'єкта призначення судово-економічної експертизи. Якщо клопотання не задоволене, судовий експерт-економіст відмовляється від здійснення судово-економічної експертизи, спираючись на недостатність форми фінансової звітності підприємства для встановлення фактичних обставин справи. Навпаки, клопотання задоволене або всі форми фінансової звітності підприємства містяться в матеріалах справи, судовий експерт-економіст проводить експертне дослідження.

Судовий експерт-економіст здійснює перевірку фінансової звітності підприємства на предмет явно виражених викривлень у звітних показниках. Для цього судовий експерт-економіст застосовує такі процедури: візуальну фінансової звітності підприємства за формальними ознаками й у суті (комплектність звітності, правильність заповнення адресної частини, усіх необхідних реквізитів, наявності підписів відповідальних осіб), арифметичну перевірку підсумків розділів та валюти Балансу (звіту про фінансовий стан), взаємної ув'язки показників форм фінансової звітності, встановлення зміни показників з метою виявлення виправлень, підчисток у формах фінансової звітності підприємства.

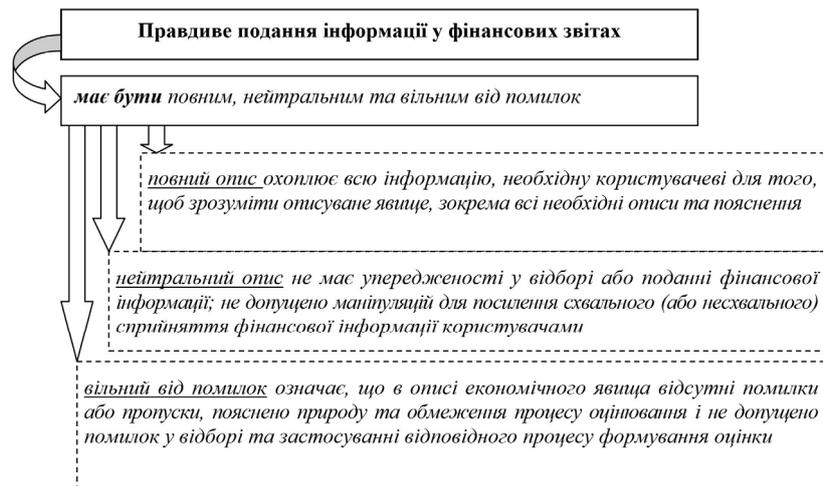

Рис. 1. Ознаки правдивого подання інформації у фінансових звітах [складено авторами за [6]]

Рис. 2. Причини виникнення викривлень достовірності фінансової звітності підприємства [узагальнено авторами за [4, с. 219; 12]]

Це дасть змогу судовому експерту-економісту встановити ймовірні навмисні (шахрайство) або ненавмисні (наявність помилок) викривлення в показниках фінансової звітності підприємства, експертизі яких слід приділити особливу увагу.

3. *Дослідницький етап* судово-економічної експертизи достовірності фінансової звітності підприємства передбачає виконання судовим експертом-економістом конкретних дослідницьких процедур на основі наданих слідчим (судом) матеріалів для вирішення поставлених перед ним питань. На даному етапі авторами пропонується здійснювати розгрупування показників

фінансової звітності підприємства у такі послідовності:

по-перше, вивчити процедури підготовки фінансової звітності підприємства у зворотному порядку;

по-друге, порівняти показники фінансової звітності підприємства з показниками Головної книги або оборотно-сальдової відомості за синтетичними, так і за аналітичними рахунками бухгалтерського обліку, що дасть змогу судовому експерту-економісту простежити обороти за дебетом і кредитом відповідних рахунків, залишки на початок і кінець звітного періоду, і скласти уявлення про характер, обсяг і значущість окремих господарських операцій;

по-третє, здійснити порівняння показників Головної книги або оборотно-сальдової відомості з обліковими регістрами;

по-четверте, перевірити ув'язку облікових регістрів зі зведеними та первинними документами;

по-п'яте, дослідити правильність відображення у бухгалтерському обліку всіх господарських операцій, обґрунтованість їх повноти, достовірності й точності та проаналізувати первинну документацію, що є підставою для відображення господарських операцій на рахунках бухгалтерського обліку;

по-шосте, перевірити матеріали інвентаризації (майна, запасів, заборгованості), проведеної до складання фінансової звітності підприємства (описи, акти, порівняльні відомості товарно-матеріальних цінностей, акт перевірки каси, виписки банку, акт інвентаризації розрахунків тощо).

Запропоновані авторами напрями перевірки судовим експертом-економістом достовірності фінансової звітності підприємства та можливі викривлення її показників показано у табл. 1.

Таблиця 1 – Напрями перевірки судовим експертом-економістом достовірності фінансової звітності підприємства та можливі викривлення її показників [запропоновано авторами]

Компонента фінансової звітності	Напрями перевірки судовим експертом-економістом достовірності фінансової звітності підприємства	Можливі викривлення показників фінансової звітності підприємства
Баланс (звіт про фінансовий стан)	перевірка правильності: визнання, оцінювання, документального оформлення активів, зобов'язань і власного капіталу; нарахування амортизації на об'єкти необоротних активів; відображення інформації стосовно активів, зобов'язань та власного капіталу в Балансі (звіті про фінансовий стан).	порушення правил готівкових та безготівкових розрахунків; проведення неправомірних бухгалтерських записів; заниження (завищення) оцінки активів, власного капіталу та зобов'язань; необґрунтоване списання активів та зобов'язань; необґрунтовані виправлення в облікових регістрах за минулі періоди.
Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід)	перевірка правильності: обсягів реалізації активів та визнання доходів і витрат звітного періоду; класифікації та оцінювання доходів, витрат і фінансових результатів у розрізі видів діяльності клієнта; відображення у системі рахунків бухгалтерського обліку доходів, витрат та порядок їх відображення у Звіті про фінансові результати (звіті про сукупний дохід); визначення та відображення у Звіті про фінансові результати (звіті про сукупний дохід) податку на прибуток.	реалізація активів за цінами, що не відповідають ринковим; необґрунтоване заниження (завищення) доходів чи витрат; включення до складу доходів (витрат) майбутніх періодів доходів чи витрат діяльності звітного періоду; некоректна кореспонденція рахунків з обліку доходів і витрат; недостовірне визначення фінансових результатів і невірне складання Звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід).
Звіт про рух грошових коштів	оцінювання правильності й доцільності класифікації грошових потоків у розрізі операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства; перевірка господарських операцій стосовно того, чи не включено до складу операції, що пов'язані із внутрішніми змінами у складі грошових коштів та негрошові операції; перевірка правильності визначення чистого руху грошових коштів від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства; оцінювання правильності підрахунку показника чистого руху грошових коштів за звітний період.	неточне відображення інформації, внаслідок недостовірності даних Балансу (звіту про фінансовий стан), Звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід) та даних бухгалтерського обліку; невірна класифікація грошових коштів у розрізі операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства; включення до Звіту про рух грошових коштів негрошових операцій; помилки, що виникають під час арифметичних підрахунків.
Звіт про власний капітал	перевірка законності оформлення установчих документів для здійснення підприємницької діяльності, відповідності видів діяльності підприємства Статуту підприємства, внесення змін у засновницькі документи та відображення їх у системі рахунків бухгалтерського обліку, розподілу прибутку; оцінювання правомірності та законності внесення учасниками внесків до статутного капіталу.	здійснення діяльності без відповідних дозволів; несвочасне внесення вкладів засновниками до статутного капіталу підприємства або внесення активів, що непридатні до використання чи не мають практичної цінності для підприємства.

Завершальним етапом процесу судово-економічної експертизи достовірності фінансової звітності підприємства є етап звітування, на якому судовий експерт-економіст у разі виявлення розбіжностей даних у первинних та зведених документах, облікових регістрах, Головній книзі або оборотно-сальдової відомості, які можуть у подальшому призвести до викривлення показників фінансової звітності підприємства, розраховує відхилення показників фінансової звітності підприємства, узагальнює й обґрунтовує у висновку отриману інформацію. Крім того, у висновку судовий експерт-економіст формує відповіді на поставлені йому пи-

тання правоохоронним або судовим органом.

ВИСНОВКИ

Запропоновані алгоритми дій судових експертів-економістів залежно від поставлених завдань і наданих об'єктів з проведення експертного дослідження достовірності фінансової звітності підприємства мають сприяти кращому розумінню сутності викривлення (навмисних і ненавмисних) звітних показників, способів їх виявлення та підвищити ефективність судово-економічної експертизи достовірності фінансової звітності підприємства.

Список використаних джерел

1. Артюх-Пасюта О.В., Кравченко А.П., Товста С.П. Судово-економічна експертиза в Україні: теоретико-методичний аспект. *Фінанси. Економіка. Право.* 2020. № 8. С. 18–23.
2. Вигівська І.М., Скрипник М.І., Григоревська О.О. Поняття достовірності фінансової звітності та фактори впливу при її визначенні. *Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету.* 2017. № 1 (79). С. 11–14.
3. Дікань Л.В., Понікаров В.Д., Кожушко О.В. Судово-економічна експертиза. Х.: Вид-во ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 220 с.
4. Кіндрацька Г., Гордієнко С. Інформаційні ресурси фінансового аналізу: вплив викривленої фінансової інформації на якість його результатів. *Проблеми й перспективи економіки та управління.* 2019. № 2(18). С. 216–226.
5. Ковальчук О.О. Судово-економічна експертиза: теоретичний аспект. *Управління розвитком.* 2014. № 12. С. 49–51.
6. Концептуальна основа фінансової звітності: РМСБО від 01.09.2010 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_009#Text
7. Кривцова Т.О. Удосконалення правового забезпечення судово-економічної експертизи як форми економічного контролю. *Бізнес Інформ.* 2015. № 2. С. 48–53.
8. Мельник З.Ю. Викривлення інформації у звітності: помилки та фальсифікація. *Науковий вісник Херсонського державного університету.* 2015. № 10 (3). С. 190–194.
9. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності: наказ Міністерства фінансів України від 28.03.2013 р. № 433. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13#Text>
10. Методичні рекомендації з перевірки порівнянності показників фінансової звітності підприємства: наказ Міністерства фінансів України від 11.04.2013р. № 476. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1524201-08#Text>
11. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013#Text
12. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: видання 2016-2017 рр. Ч. 1. URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/>
13. Михайлишин Н.П., Будник Л.А. Економічна експертиза достовірності фінансової звітності. *Економіка й суспільство.* 2018. Вип. 18. С. 972–976.
14. Мулик Т.О., Мулик Я.І. Теоретичні основи судово-економічної експертизи: аналіз наукових поглядів. URL: <http://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/800/776>
15. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
16. Пашинська І.І. Концептуальні основи методології судово-економічної експертизи. *Вісник Житомирського державного технологічного університету.* 2013. № 1. С. 296-298.
17. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
18. Рабошук А.В. Проблеми забезпечення достовірності фінансової звітності. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/есnof_2012_9%283%29_17
19. Рибкіна Т. М. Дослідження достовірності інформації, відображеної у фінансовій звітності підприємства. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики.* 2011. Випуск 11. С. 608–611.

References

1. Artiukh-Pasiuta O.V., Kravchenko A.P., Tovsta S.P. Forensic economic examination in Ukraine: theoretical and methodological aspect. *Finances. Economy. Law.* 2020. № 8. pp. 18–23. [in Ukrainian].
2. Vyhivska I.M., Skrypnyk M.I., Hryhorevska O.O. The concept of reliability of financial statements and factors of influence in its definition. *Economic Bulletin of the Dnipro State Technical University.* 2017. № 1 (79). pp. 11–14. [in Ukrainian].
3. Dikan L.V., Ponikarov V.D., Kozhushko O.V. Forensic economic examination. Kharkiv, 2017. 220 p. [in Ukrainian].
4. Kindratska H., Hordiienko S. Information resources of financial analysis: the impact of distorted financial information on the quality of its results. *Problems and prospects of economics and management.* 2019. № 2 (18). pp. 216–226. [in Ukrainian].
5. Kovalchuk O.O. Forensic economic examination: theoretical aspect. *Development management.* 2014. № 12. pp. 49–51. [in Ukrainian].
6. Conceptual basis of financial reporting: IASB dated 01.09.2010. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_009#Text
7. Krivtsova T. O. Improving the legal support of forensic economic expertise as a form of economic control. *Business Inform.* 2015. № 2. pp. 48–53. [in Ukrainian].
8. Melnyk Z. Distortion of information in reporting: errors and falsification. *Scientific Bulletin of Kherson State University.* 2015. № 10 (3). pp. 190–194. [in Ukrainian].
9. Methodical recommendations for filling in the financial reporting forms: order of the Ministry of Finance of Ukraine from 28.03.2013. № 433. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13#Text> [in Ukrainian].
10. Methodical recommendations for checking the comparability of financial statements of the enterprise: order of the Ministry of Finance of Ukraine from 11.04.2013 № 476. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1524201-08#Text> [in Ukrainian].
11. International Accounting Standard 1 «Presentation of Financial Statements». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013#Text [in Ukrainian].
12. International Standards for Quality Control, Audit, Review, Other Assurance and Related Services: edition of 2016–2017. Part 1. URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/> [in Ukrainian].
13. Mykhailyshyn N. P., Budnik L. A. Economic examination of the reliability of financial statements. *Economy and society.* 2018. Issue 18. pp. 972–976. [in Ukrainian].
14. Mulyk T.O., Mulyk Y.I. Theoretical foundations of forensic economic examination: analysis of scientific views. URL: <http://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/800/776> [in Ukrainian].
15. National Regulation (Standard) of Accounting 1 “General Requirements for Financial Reporting”: order of the Ministry of Finance of Ukraine from 07.02.2013 № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> [in Ukrainian].
16. Pashynska I.I. Conceptual bases of methodology of forensic economic examination. *Bulletin of Zhytomyr State Technological*

University. 2013. № 1. pp. 296–298. [in Ukrainian].

17. On Accounting and Financial Reporting in Ukraine: Law of Ukraine of 16.07.1999. № 996–XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> [in Ukrainian].

18. Raboshuk A.V. Problems of ensuring the reliability of financial statements. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2012_9%283%29_17 [in Ukrainian].

19. Rybkina T.M. Research of reliability of the information reflected in the financial reporting of the enterprise. *Theory and practice of forensic science and criminology*. 2011. Issue 11. pp. 608-611. [in Ukrainian].

Olena ARTIUKH-PASIUTA

PhD in Economics, Associate Professor, Poltava University of Economics and Trade

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4990-8565>

e-mail: ev10111988@gmail.com

Mykola LIUBYMOV

PhD in Economics, Associate Professor, Poltava University of Economics and Trade

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7551-5939>

e-mail: liubymov@gmail.com

Svitlana TOVSTA

senior lecturer, Institution of higher education "Open International University of Human Development "Ukraine" Economics and Law Institute of Poltava

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2510-9259>

e-mail: kalyna-sv@ukr.net

METHODS OF FORENSIC AND ECONOMIC EXAMINATION OF RELIABILITY OF FINANCIAL STATEMENTS OF THE ENTERPRISE

Introduction. *The current state of Ukraine's economy is characterized by an increase in offenses and crimes of an economic nature, most of which are committed by distorting the financial statements of the enterprise. In this situation, to fully meet the needs of forensic practice, there is a need to appoint and conduct forensic economic examination of the reliability of financial statements of the enterprise.*

The purpose of the paper is to study the content of forensic economic examination of the reliability of financial statements of the enterprise, the causes of distortions of financial statements of the enterprise and methods of their detection, as well as improving the methods of forensic economic examination of the reliability of financial statements.

Results. *The financial statements contain information about the financial condition and results of the enterprise. The reliability of the financial statements of the enterprise can be established when it is: formed in strict accordance with the requirements of laws, regulations governing accounting and financial reporting; reflects the real financial condition and results of the enterprise; does not contain distortions (intentional) (errors) or unintentional (fraud) in the reporting indicators, which can affect the decisions of users of reporting. Distortions in the financial statements may be the result of both errors and bad faith, as the error differs from the latter by the lack of intent underlying the action that led to the distortion of the financial statements. Forensic economic examination of the reliability of the company's financial statements is considered by the authors as a procedural action aimed at establishing the circumstances and facts of distortion of financial statements, conducted by a forensic economist on behalf of the investigating authority or court, which in the form of a forensic economist evidence to establish the truth in a criminal, civil, administrative or commercial case. The stages of forensic economic examination of the reliability of financial statements of the enterprise are presented, within which an indicative list of questions to which the forensic economist must provide answers in the conclusion and sequence of actions of forensic economist to establish the circumstances and facts of distortion in financial reporting forms.*

Conclusions. *The proposed algorithms of actions of forensic economists, depending on the tasks and facilities provided for the expert study of the reliability of financial statements of the enterprise, should contribute to a better understanding of the nature of distortion (intentional and unintentional) reporting indicators, ways to identify them and increase the efficiency of forensic reliability financial statements of the enterprise.*

Keywords: *reliability, distortion, error, manipulation, methodology, forensic economic expertise, falsification, financial reporting, fraud*